

Siikaisten kotiseutumuseo

Kokoelmäkäsikirja

Sisällys

1. Johdanto	2
2. Museotoiminnan tarkoitus ja tavoitteet	3
3. Kokolematehtävä	3
4. Kokoelmien historia	4
5. Kokoelmien nykytila	6
6. Kokoelmien hallinta	6
6 a. Objektien liittäminen kokoelmaan	6
6 b. Objektin käsittely ja säilyttäminen	7
6 c. Objektien luettelointi ja inventointi	8
6 d. Objektin poistaminen kokoelmasta	8
7. Kokoelmien saavutettavuus ja käyttö	11
7 a. Kokoelmien käyttö ja käyttäjät	11
7 b. Kokoelmien lainaaminen	11
8. Kokoelmien tulavaisuus ja kokoelmatyön tavoitteet	12

1. Johdanto

Siikaisten kotiseutumuseo on Siikaisten kotiseutu- ja museoyhdistyksen ylläpitämä kulttuurihistoriallinen paikallismuseo, joka sijaitsee Siikaisten keskustassa. Yhdistys omistaa museokokoelmat ja Siikaisten kunta omistaa museon kiinteistöt.

Kotiseutuyhdistys vastaa kotiseutumuseon kokoelmista ja toiminnasta. Museon toiminta kohdentuu Siikaisten alueen kulttuuriperintöön. Museoalueella on kahdeksan rakennusta. Rakennukset edustavat 1800-luvun rakennusperinnettä. Museoalueelta löytyvät 1882 rakennettu päärakennus, joka on aiemmin ollut vanha koulu, pakari, varastorakennus, viljamakasiini, sauna, morsiusaitta, korsu ja kirkkovenekatos. Siikaisten kotiseutumuseon kokoelmassa on noin 1400 esinettä. Siikaisten kotiseutumuseo on yleisölle avoinna kesäisin sekä sopimuksen mukaan muina aikoina.

Sekä ammatillisesti että ei-ammattillisesti hoidettujen museoiden toimintaa ohjaa Museolaki (314/2019) sekä Museotyön eettiset säännöt (2005), jotka on laatinut Kansainvälinen museoneuvosto ICOM (International Council of Museums). Eettinen säännöstö heijastaa kansainvälisen museoyhteisön yleisesti hyväksymiä periaatteita. Museokokoelmat muodostavat merkittävän julkisen perinnön, jolla on erityisasema lain edessä ja jota kansainvälinen lainsäädäntö suojaaa.

Museotyön kivijalka ovat kokoelmat, joiden varaan ja ympärille museon muu toiminta rakentuu. Museokokoelmat vaativat ympärivuotista hoitoa, luettelointia ja järjestämistä. Siikaisten kotiseutumuseon kokoelmakäsikirja on laadittu kokoelmahallinnan tueksi ja se ohjaa konkreettisesti museon toimintaa. Kokoelmaohjelman tarkoituksena on antaa kuvaus kokoelmien historiasta ja nykytilasta sekä määrittellä kokoelman painopisteet ja kokoelman kartuttamisen perusteet. Kokoelmakäsikirjassa määritellään museon suhde kokoelmaansa: siihen kirjataan museon velvollisuudet kokoelmaa kohtaan ja kuvaillaan ja määritellään kokoelmakäytännöt sekä museon tallennustehtävä. Kokoelmakäsikirja on museon työkalu, joka mahdollistaa suunnitellun ja tavoitteellisen museotyön. Se parantaa kokoelmatyön laatua ja suuntaa niukkoja resursseja tärkeiksi määriteltyihin kohteisiin. Kokoelmakäsikirja prosessikuvauksineen toimii myös perehdytysohjeena museon uusille työntekijöille.

Kokoelmakäsikirjan on laatinut 2023-2024 Siikaisten kotiseutumuseon toiminnasta vastaavat kotiseutuyhdistyksen puheenjohtaja Lea Järviluoma ja sihteeri Tuija Rajala.

Kokoelmakäsikirjan tekoa on ohjannut 2023- 2024 Satakunnan Museon Intendentti, alueellinen työ Akuliina Aartolahti ja Amanuenssi Hanna Jaakola.

Kokoelmakäsikirja on luonteeltaan olosuhteiden ja käytäntöjen mukaan muuttuva asiakirja, mistä johtuen kokoelmaohjelma tarkastetaan ja tarvittaessa päivitetään viiden vuoden välein. Päivittämisen vastuu on sen hetkisen johtokunnan tehtävä.

Kokoelmakäsikirjan on hyväksynyt Siikaisten kotiseutu- ja museoyhdistyksen johtokunta.

Siikaisissa 2024

2. Museotoiminnan tarkoitus ja tavoitteet

Siikaisten kotiseutumuseo sijaitsee Siikaisten kunnan omistamassa kiinteistössä. Kokoelmat omistaa Siikaisten kotiseutu- ja museo yhdistys, joka toiminnallaan lisää Siikaisten kotiseutu- ja perinnetietoa. Museo tallentaa Siikaisten pitäjän talonpoikaisaikaan, pääasiassa 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alkuun liittyviä aineistoja.

Ihmiset ovat vuosikymmenien aikana lahjoittaneet museolle kokoelmissa olevat kokoelmaesineet. Museo säilyttää esineistöä, jotta nykyiset ja tulevat siikaislaiset ymmärtäisivät historiansa ja jotta koululaisilla olisi käsitys isovanhempiensa elämästä.

Museo on aineistoa vastaanottaessaan sitoutunut säilyttämään niitä turvallisesti tuleville sukupolville. Vastuu säilymisestä on yhdistyksen johtokunnalla, joka päättää kotiseutumuseon yleisistä toimintaperiaatteista, vahvistaa museon toimintaa ohjaavat säännöt, huolehtii toiminnan resursseista sekä valitsee tarvittaessa henkilökunnan. Johtokunta myös valvoo, että museon mahdolliset työntekijät toteuttavat museon toiminnalle asetetut päämäärät ja tavoitteet taloudellisesti ja hyvin.

3. Kokoelmatehtävä

Siikaisten kotiseutumuseon kokoelmissa on noin 1400 museoesinettä, jotka on sijoitettu seitsemään eri rakennukseen. Siikaisten kotiseutumuseo tallentaa pääasiallisesti Siikaislaista talonpoikais- ja käyttöesineistöä sekä maatalouteen liittyviä välineitä ajalta ennen toista maailmansotaa.

Kokoelmiin kuuluu myös 1880–1970 ajan kouluesineistöä, koska museo sijaitsee vanhassa kansakoulussa. Uutena ryhmänä Kokoelmiin on tallennettu 70-luvun arkielämään kuuluvia esineitä. Tätä uudempaa aineistoa emme pääsääntöisesti ota vastaan, ellei se ole yksinomaan Siikaisissa käytössä ollut tai liity jotenkin muuten hyvin oleellisesti Siikaisiin. Museo ei myöskään tallenna elektroniikkaa, kuten tietokoneita ja kännyköitä.

Museon säilytystilat ovat rajalliset ja kaikelle vastaanotettavalle aineistolle on kyettävä tarjoamaan asianmukaiset säilytystilat.

Jatkossa museossa pyritään valikoivampaan kartutukseen ja siinä lähtökohtana toimivat tässä käsikirjassa asetetut kartutuksen painopisteet.

Suutari Niilo Lepistön lestejä. Kuva: Siikaisten kotiseutumuseo

4. Kokoelmien historia

Siikaisten kotiseutu- ja museoyhdistyksen perustamiskokous pidettiin 18.7.1954. Perustamisen päätös tuli ajan kohtaiseksi, kun Siikaisten manttaalikunta oli tehnyt päätöksen, että manttaalikunnan v. 1856 rakentama lainamakasiini luovutettaisiin ilman korvausta museoyhdistykselle siinä tapauksessa, että sellainen perustetaan kuluvan vuoden aikana. Kokoelmien keruu aloitettiin ennen makasiini rakennuksen kunnostusta ja siirtoa sille varatulle tontille.

Perustavassa kokouksessa valittiin Siikaisten eri kylistä vastuuhenkilöt museoesineiden kerääjiksi. Aluksi oli tarkoitus kerätä vain vanhaa talonpoikaisesineistöä: työkaluja, huonekaluja ja tekstiilejä sekä kaikenlaista käyttöesineistöä. Esineistöön liitettiin myös viime sotien muistot: valokuvat, kirjeet, aseet ym. Koska makasiinin siirto ja korjaus museon tarkoituksiin vei aikaa, esineet varastoitettiin ja laputettiin talojen varastotiloihin odottamaan museon valmistumista.

22. toukokuuta 1969 saatiin makasiini siihen kuntoon, että voitiin aloittaa esineiden siirto ja puhdistus. Museolle oli hankittu museoesineiden luettelokirja ja kortisto.

Esineiden keruuta jatkettiin kylien vastuuhenkilöiden toimesta. Suurien esineiden, kuten rekien ja puintikoneiden ym. varastointia jatkettiin tilojen puutteen vuoksi talojen varastoissa. Pääpaino esineiden kerääjillä oli Siikaisissa käytettyjen esineiden talteenottaminen.

Vuonna 1978 museo esineille tehtiin kattavampi luettelointi ja kortistointi. Samalla poistettiin huonokuntoisia esineitä.

Siikaisten kunnan vanha kansakoulurakennus jäi tyhjille 1983. Näihin tiloihin museo pääsi muuttamaan vuonna 1985. Muuton yhteydessä otettiin yhteyttä Satakunnan Museoon Sirkka-Liisa Hakalaan. Hakalan avustuksella esineiden siirron yhteydessä kirjattiin ja numeroitiin esineet sekä lisättiin puuttuvat tiedot kortistoon. Hakalan avustusta tarvittiin myös esineiden näytteillepanossa.

Myöhemmin museoalueelle siirrettiin kylän keskustasta aitta ja makasiinirakennus, joka oli toiminut ensimmäisenä museorakennuksena. Näihin saatiin siirrettyä esineitä, joita oli kerätty maatalojen varastoihin. Koulun pihapiirissä oli myös varastorakennus, johon sijoitettiin kerättyjä esineitä. Esineet saatiin myös luetteloitua.

Vuonna 1993 museon piha-alueelle valmistui sotaveteraanikorsu. Korsun esineistön hankkimiseksi järjestettiin erikoiskeruu. Samoin tehtiin museon päädyssä olevan asunnon vapautuessa, jolloin asunto kunnostettiin 1970-luvun ”mummulaksi” ja esineiden keräämiseen järjestettiin keruukampanja. Pikkukoulujen lopettamisen myötä museo sai oman koululuokan päärakennukseen. Esineistö on 1940-1980 -luvulta.

Esineiden digitointi WebMusketti-tietokantaan aloitettiin vuosina 2014-2015, josta aineisto siirtyi Satakunnan Museon migraation yhteydessä MuseumPlus-kokoelmahallintajärjestelmään vuonna 2021.

Kokoelmille ei ole sattunut pahempia onnettomuuksia. Vähäisiä kosteus- ja lahovaurioita on esiintynyt ulkovarastossa olevissa esineissä.

Kokoelmatiloina museolla on edelleen käytössä makasiini, koulu, pakari, ulkovarasto, aitta ja korsu.

Makasiini. Kuva: Lea Järviluoma

5. Kokoelmien nykytila

Kokoelmassa on noin 1400 esinettä, suurin osa esineistä on maataloissa käytettyjä käyttöesineitä, tekstiilejä ja kirjoja. Valokuvia kokoelmissa on noin 200.

Maatalouden käyttöesineistä suuremmat aurat, reet ja puintikoneet on sijoitettu viljamakasiiniin ja ulkovarastoon. Tilat ovat kylmillään.

Tekstiilit, kirjat ja valokuvat sijaitsevat päärakennuksessa, jota on mahdollisuus pitää lämpimänä. 1970-luvun mummulan tila on myös mahdollista pitää lämpimänä.

Morsiusaitan ja Alinan kamarin tekstiilit säilytetään kylmään aikaan päärakennuksessa.

Suurin osa edellä mainittujen tilojen esineistä on saatu digitoitua. Digitoimatta on mummulan irtaimistoa ja koululuokan esineitä.

Suurelta osalta esineistö on hyvässä kunnossa. Korsun kosteusongelmat on jokavuotinen korjauskohde. Pakarin katon ja eteisen ongelmat korjataan 2024 kesällä.

Kokoelmia kartutetaan tällä hetkellä niukasti tila-ahtauden vuoksi.

6. KOKOELMIEN HALLINTA

6 a. Objektin liittäminen kokoelmiin

Museon kokoelmat karttuvat ainoastaan lahjoituksilla. Joskus museo järjestää kampanjoita, joilla etsitään jotain tiettyä aineistoa, mutta useimmiten kartunta on passiivista, eli museolle tarjotaan sellaista, minkä joku ihminen kokee kuuluvaksi museoon.

Museo ottaa vastaan ainoastaan aineistoa, joka kuuluu museon tallennusalueeseen ja joka on riittävän hyvässä kunnossa sellaisenaan. Museo ei ota vastaan huonokuntoista aineistoa, joka edellyttäisi konservointia. Kokoelmien kartutuksessa noudatetaan tallennuskriteereitä. Museo siis voi ottaa kokoelmiinsa sellaisia objekteja, jotka täyttävät seuraavat kriteerit:

1. Objektin tulee sopia museon toimialaan ja kokoelmiin niitä täydentävästi.
2. Objektilla tulee olla merkitystä museon tallennusalueeseen liittyen.
3. Objektin taustatietojen tulee olla riittävät: mahdollisimman laajat tai selvitettävissä olevat. Taustatiedoilla tarkoitetaan kaikkea mahdollista esineeseen ja sen vaiheisiin liittyvää asiaa: milloin ja missä esine on valmistettu, milloin ja missä esinettä on käytetty, kuka esineen on valmistanut ja kuka sitä on käyttänyt. Myös muut esineeseen liittyvät taustatiedot ovat kiinnostuksen kohteena. Museo ei pääsääntöisesti ota vastaan objekteja, joilla ei ole taustatietoja.

4. Objektin tulee olla niin hyvässä kunnossa ja muutenkin sellainen, että museolla on mahdollisuus säilyttää sitä ilman suuria kustannuksia. Huonokuntoisia ja konservointia vaativia objekteja museo ei voi vastaanottaa. Myös erityisten suurien esineiden vastaanottamista joudutaan rajamaan.

5. Museon on voitava hyödyntää objektia toiminnassaan, esimerkiksi näyttelyissä tai tutkimuksessa. Esimerkiksi käyttöehdot, tiedostomuoto tai -koko eivät voi merkittävästi rajoittaa aineiston julkista esittämistä.

Museo tekee vastaanottopäätöksen sen jälkeen, kun on selvitetty, täyttääkö objekti tallennuskriteerit. Isoimmista esineistä joudutaan nykyisin yleensä kieltäytymään.

Vastaanottopäätöksen ja kokoelmiin liittämisen tekee yhdistyksen hallitus. Vasta sen jälkeen esine otetaan fyysisesti museolle. Esineen tuonnin yhteydessä sen tiedot kirjataan ja esineelle annetaan väliaikainen numero, joka kiinnitetään esineeseen.

Lahjoituksesta tehdään sopimus, jonka lahjoittaja allekirjoittaa. Sopimuksessa lahjoittaja luopuu yksiselitteisesti omistusoikeudestaan esineeseen. Samassa yhteydessä lahjoittaja haastatellaan ja kaikki hänen kertomansa tiedot kirjataan ylös ja liitetään sopimukseen.

Vastaanotettu esine puhdistetaan ja tarvittaessa pakastetaan. Uusi objekti pyritään luetteloimaan heti kun mahdollista. Luettelointi tehdään suoraan kokoelmahallintajärjestelmään.

6 b. Objektin käsittely ja säilyttäminen

Siikaisten kotiseutumuseon kokoelmia on säilytyksessä kotiseutumuseon eri rakennuksissa. Kotiseutumuseon esineiden väliaikaisena säilytystilana toimii pihan varistorakennus.

Käytettävissä olevista kokoelmatiloista vanhassa kansakoulussa, jossa sijaitse päänäyttely on mahdollista pitää lämmitys syys- ja talvikaudella. Muut rakennukset pakari, makasiini, Alinan kammari, aitta ja korsu ovat lämmittämättömiä, mistä johtuen rakennuksiin kertyy syys- ja talvikaudella liikaa kosteutta. Edellä mainituissa tiloissa on ollut ongelmia myös jyrsijöistä ja linnuista. Korsun kattorakenteen vesivuoto aiheuttaa joka vuosi ongelmia korjauksista huolimatta. Pakari-rakennuksen eteisen kivijalka on vajonnut ja siinä samassa aiheuttanut katon vuodon sekä homeongelmia. Lähiaikoina eteinen tullaan korjaamaan. Pakarirakennus toimii työpajatilana eikä siellä säilytetä kokoelmia.

Pihan varistorakennuksen yhteydessä sijaitsee Alinan kammari ja konevarasto sekä varasto väliaikaiseen säilytykseen tuleville esineille. Varastotiloissa säilytetään myös tuoleja, telttoja, pihavälineitä ym. Varastotila on ahdas ja koko rakennus on vailla sähköjä. Tavoitteena on tämän varastotilan uudelleen järjestely ja siivous sekä varastotilan laajentaminen. Laajennus voidaan tehdä ottamalla käyttöön ja kunnostamalla varaston takana oleva tila, joka on tällä hetkellä tyhjiillään. Tavoitteena on myös puuttua makasiinin ja ”morsiusaitan” lintu- ja jyrsijäongelmaan. Suunnitelmissa on verkottaa katon räystäään ja seinän väli estämään oravien ja lintujen pääsyn tilaan.

Kokoelmia käsitellään ainoastaan hansikkaat kädessä (nitrili- tai kumisormiset puutarhahansikkaat). Esineitä liikutellaan ylipäättään mahdollisimman vähän ja ainoastaan kokoelmista vastaavien henkilöiden luvalla. Museon ollessa suljettu, ikkunat suojataan rullaverhoilla ja verhoilla.

Samassa yhteydessä peitetään suojakankailla esillä olevat vaatteet ja tarkastetaan niiden kunto. Kesäkauden loppuksi suoritetaan siivous, jonka yhteydessä tehdään päänäyttelyn tarkastus. Lisäksi rakennuksiin asetetaan tuholaisloukut.

Keväällä ennen museon avaamista näyttelytilat tarkastetaan talven jäljiltä. Suojakankaat poistetaan ja esineet tarkastetaan. Tarvittaessa näyttelytilojen tasot ja vitriinit puhdistetaan hansikkaita ja suteja käyttäen.

Alinan kammarin ja morsiusaitan tekstiilit tarkastetaan ja siirretään paikoilleen. Siivouksen yhteydessä tarkastetaan rakennusten yleiskunto. Jätökset poistetaan ja myrkkyloukut kerätään. Korsu tuuletetaan ja siivotaan.

Keväisin ja syksyisin huolehditaan myös piha-alueiden siivous.

Museolla on myös valokuvakokoelma, jonka säilytys ja luettelointi ei ole asianmukaisesti hoidettu. Aineistoa säilytetään tällä hetkellä koulun tiloissa olevassa lipastossa.

6 c. Objektien luettelointi ja inventointi

Pääosa kokoelmasta on luetteloitu sähköisesti Satakunnan Museon kokoelmahallintajärjestelmään. Digitointi tehtiin vuosina 2014- 2015 WebMuskettiin, josta se siirtyi automaattisesti MuseumPlus-kokoelmahallintajärjestelmään. Digitoinnin yhteydessä kokoelma myös inventoitiin. Digitointia on tarkoitus jatkaa ja täydentää tulevina vuosina. Tavoite on saada museon kokoelma luetteloitua sähköisesti vuoteen 2026 mennessä. Digitointia pystytään tekemään ainoastaan ulkopuolisen rahoituksen turvin.

Alun perin objektit on luetteloitu manuaalisesti kokoelmakorteille.

Myös uudet objektit luetteloidaan kokoelmakortille. Esineen tiedot merkitään korttiin ja esine numeroidaan. Esineestä tehdään luovutus sopimus, ja liitetään esineen tietoihin ja säilytetään kansiossa tai kiinnitettynä esineeseen. Esine kuvataan vastaanoton yhteydessä. Tällä hetkellä uuden esineen luetteloinnista on vastuussa seuran puheenjohtaja ja sihteeri. Kokoelmakortit säilytetään numerojärjestyksessä niitä varten hankitussa laatikossa, vapaa numero löytyy numeroituna täyttämättömänä korttina laatikosta. Kuvatut esineet siirretään tietokoneelle kortin numeron mukaan.

Siikaisten kotiseutumuseossa on käytössä ainoastaan kaksi esineiden arvoluokkaa: kokoelmiin kuuluvat ja kuulumattomat esineet. Kokoelmaan esineitä ei ole luokiteltu eri arvoluokkiin niiden merkityksellisyyden perusteella, mutta arvoluokituksen voi ottaa käyttöön, mikäli se katsotaan kokoelmahallinnan kannalta tarpeelliseksi. Arvoluokituksesta voi olla hyötyä hankintapäätöksiä tehtäessä ja poistattaessa esineitä.

6 d. Objektin poistaminen kokoelmasta

Jotta museo rajallisista resursseista huolimatta voisi vastata myös kokoelmatyön tuleviin haasteisiin, on kokoelmien sisältöä voitava tarvittaessa arvioida uudelleen myös kriittisesti. Arvotukset ja painopisteet muuttuvat vuosien kuluessa, eikä kaiken kokoelmiin liitetyn aineiston säilyttämiselle välttämättä ole enää perusteita.

Nykyään myös poistot kokoelmista ovat yksi kokoelmien hoidon ja hallinnan työkalu. Museon tulee kuitenkin aina huolehtia siitä, että kokoelmapoistot tehdään harkiten ja yhteisien sääntöjen mukaan.

Kokoelmapoistoja ohjaavat ICOM:in eettisissä säännöissä määritellyt periaatteet. Museolla tulee esimerkiksi olla täysi ymmärrys poistettavaksi aiotun objektin merkityksestä sekä lailliset valtuudet poistoon, eli omistussuhteista ei saa olla epäselvyyttä. Poistojen tulee olla perusteltuja, eikä niiden lähtökohtana saa olla esimerkiksi kaupallinen hyötyminen. Kukaan museon palveluksessa oleva tai tämän lähiomainen ei myöskään saa hyötyä museo-objektin poistosta.

Jotta poisto voidaan tehdä, täytyy poistettavaan esineeseen käyttää aikaa ja resursseja. Museo-objektin poiston pitääkin olla työläs prosessi, jota ei tehdä kevein perustein. Jotta poistoa voidaan harkita, täytyy poiston kriteerien täytyä. Yleensä näistä kriteereistä täytyy useita, mutta joissain tapauksissa riittää vain yksikin kriteeri. Esimerkiksi silloin kun esine on vaaraksi muille esineille tai työntekijöille, se voidaan poistaa ilman että muut kriteerit täytyvät. Yleensä tärkeimpänä poistojen syynä on esineen huono kunto tai säilyvyys.

Poiston kriteerit:

Esineen poistoa kokoelmista voidaan harkita seuraavista syistä:

- Esineen kontekstitiedot puuttuvat ja museon kokoelmista löytyy samanlaisia esineitä, joiden kontekstitiedot ovat tallessa.
- Kokoelmissa on useita samanlaisia esineitä.
- Esine on museon aihepiirin kannalta merkityksetön, mutta se voidaan siirtää jonkun muun museon kokoelmiin, minne se paremmin soveltuu.
- Esineen huono kunto:
 - Sitä ei voi konservointitoimenpiteillä pelastaa
 - Se hajoaa kemiallisesti
 - Se on vaaraksi muulle kokoelmalle tai sen käyttäjille
 - Esine on vahingoittunut niin, että sillä ei ole museaalista arvoa
 - Esineestä on säilynyt vain epäoleellinen fragmentti.
- Esineen säilyttäminen tai hoito on esim. sen koon tai huonon kunnan vuoksi museolle taloudellisesti mahdotonta.
- Esine on tuhoutunut, kadonnut tai varastettu.

Poistoprosessi:

Myös poiston tekeminen noudattaa tiettyä kaavaa, jotta esineitä ei poisteta huolimattomasti. On tärkeää, että poistosta jää riittävät dokumentit, joista käy ilmi poistopäätös sekä poiston periaatteet. Museon pitäisi pystyä perustelemaan myös tuleville asiakkaille se, miksi joku esine on poistettu kokoelmasta. Tämä ei ole mahdollista, ellei poistoja ole dokumentoitu riittävän hyvin. Juuri kokoelmapoistoihin liittyy suuri riski siitä, että yleisö menettää luottamuksensa museoon ja siksi niiden kanssa on oltava huolellinen.

Poistoissa noudatetaan seuraavaa prosessia:

- Museon työntekijä tekee ehdotuksen poistosta. Poistoehdotukseen hän kirjaa syyt (poiston kriteerit) joiden perusteella hän ehdottaa poistoa.
- Poistopäätöksen tekee puheenjohtaja/johtokunta/hallitus
- Poiston perusteet kirjataan poistolomakkeelle. Poistolomake säilytetään kokoelmatietojen yhteydessä.
- Tieto poistosta kirjataan esineen luettelointitietoihin. Esineen tietoja ei hävitetä tai poisteta luettelosta.
- Esine dokumentoidaan: olemassa olevat tiedot täydennetään, mikäli niissä on puutteita ja mahdolliset muutokset kirjataan esineen tietoihin (esimerkiksi mikäli esine on hajonnut tms.). Siitä voidaan myös ottaa valokuva ja liittää se kokoelmatietoihin.
- Mikäli esine on digitoitu, esineen tiedot tarkistetaan ja tarvittaessa täydennetään (esimerkiksi uudella valokuvalla). Poisto kirjataan esineen tietoihin, mutta esinettä tai sen tietoja ei poisteta kokoelmahallintajärjestelmästä.

Itse esine poistetaan kokoelmasta joko:

- siirtämällä toiseen museoon tai muuhun julkiseen kokoelmaan
- palauttamalla lahjoittajalle
- siirtämällä museon käyttökokoelmaan tai rekvisiitaksi
- lahjoittamalla tai myymällä yksityiselle toimijalle tai yritykselle
- tuhoamalla kokonaan.

Erityisesti esineen myyminen vaatii perusteellista harkintaa. Museokokoelmat eivät lähtökohtaisesti ole kaupan, ja riskinä voi poistotilanteessa olla yleisön luottamuksen menetys. Tilanteessa, jossa esineelle ei löydy parempaa sijoituspaikkaa muista kokoelmista, voi myyminen kuitenkin olla lopullista tuhoamista parempi vaihtoehto. Joka tapauksessa kokoelmapoiston myynnistä saatavat tulot on eettisten sääntöjen mukaan käytettävä museon kokoelmien hyväksi. On myös erittäin tärkeää, että kaikista poistetuista esineistä hävitetään museon esinenumero ja mikäli esine tuhotaan ei tunnistettavia esineitä tai niiden osia hävitetä museon roskiksen kautta, jossa ne saattaisivat olla löydettävissä.

*Kirjoituskonetta on käytetty Tommilan pajalla ja Vaajasaaren autokoulussa laskujen kirjoittamiseen.
Kuva: Siikaisten kotiseutumuseo*

7. Kokoelmien saavutettavuus ja käyttö

7 a. Kokoelmien käyttö ja käyttäjät

Siikaisten kotiseutumuseon kokoelma on varsin laajasti käytössä, sillä lähes koko kokoelma on esillä museon näyttelyssä. Lähes kaikki kokoelmiin kuuluvat esineet ovat rakennuksissa, joihin yleisöllä on pääsy. Kokoelmat ovat siis kaikkien museovieraiden saavuttavissa, niin yksittäisten kävijöiden, ryhmien kuin koululaisille järjestettyjen tapahtumien aikana.

Museon rakennukset eivät kuitenkaan ole kokonaan saavutettavia: kaikissa on portaita ja kynnyksiä. Lisäksi museo on auki ainoastaan kesäaikana sekä tilauksesta. Kokoelmien saavuttavuutta pyritään parantamaan julkaisemalla se Finnassa tulevien vuosien aikana. Museon Alinan kammarista on myös tehty mobiiliopas. Digitaalisuus parantaa kokoelman saavutettavuutta ja käyttöä.

Kokoelmien tärkein käyttäjäryhmä ovat siikaistalaiset ihmiset, jotka tulevat vierailulle museoon. Kotiseutumatkailijat ovat suurin ryhmä. Juuriaan etsivät Amerikan ja Australian vieraat ovat kasvava ryhmä.

Paikalliset koululaiset ovat erityisen tärkeä käyttäjäryhmä. He käyvät museolla opettajansa johdolla heille järjestetyissä tapahtumissa. Finnan myötä käyttötavat lisääntyvät ja käyttäjäkunta laajenee.

7 b. Kokoelmien lainaaminen

Siikaisten kotiseutumuseo lainaa kokoelmiinsa kuuluvia esineitä vain muille museoille, mikäli lainaaja pystyy takaamaan esineille asialliset ja turvalliset kuljetus- ja näyttelyolosuhteet. Valokuvista ei lainata alkuperäisaineistoa.

Jokainen lainapyyntö käsitellään tapauskohtaisesti. Lainoista päättää johtokunta puheenjohtajan esityksellä. Kaikista lainoista laaditaan kirjallinen sopimus, jossa laina-aika, olosuhteet sekä turvallisuus ja lainattavat objektit määritellään. Lainan vastaanottaja vakuuttaa objektin lainausso-
pimuksessa määritellystä summasta koko laina-ajaksi. Lainan antaja tarkistaa esineen kunnon ja valokuvaa esineen ennen lainaa. Kuntotiedot liitetään osaksi lainasopimusta. Lainan antaja pakkaa materiaalin huolellisesti ja lainaava taho huolehtii turvallisesta kuljetuksesta. Palautuksen yhteydessä esineen kunto tarkastetaan ja laina-aikana mahdollisesti syntyneet vauriot kirjataan.

Kuva: Siikaisten kotiseutumuseo

8. Kokoelmien tulevaisuus ja kokoelmantähtöön tavoitteet

Jotta Siikaisten kotiseutumuseon kokoelma säilyisi tuleville sukupolville, on museon säilytysolosuhteisiin tehtävä parannuksia lähivuosien aikana. Nykyiset kokoelmatilat eivät ole olosuhteiltaan sopivia museoesineiden säilytykseen, sillä kosteus ja lämpötilojen vaihtelu vaurioittavat museoesineitä. Museoesineille soveliaiden säilytysolosuhteiden luominen on ensiarvoisen tärkeää konservointitarpeen minimoiseksi.

Museo tarvitsee myös lisää fyysistä säilytystilaa, mikäli kokoelmaa aiotaan kartuttaa. Myös museorakennuksia tulee huoltaa. Erityisesti ylä- ja alapohjien kunnosta täytyy huolehtia sekä syys- ja talvikausina riittävä lämmitys rakennuksessa on huomioitava. Kaikki korjaustoimenpiteet on suoritettava konservoivasta näkökulmasta ja perinteisiä materiaaleja ja työtapoja käyttäen.

Myös museon siivoukseen on kohdistettava enemmän resursseja ja siivouksen laatuun on kiinnitettävä enemmän huomiota. Esineiden pinnalle kertyvä pöly ja lika yhdessä kosteuden kanssa lisäävät riskiä esineiden vaurioitumiselle. Siikaisten kotiseutumuseon kokoelmille tulee laatia riskienhallintasuunnitelma, missä kartoitetaan mahdolliset riskit kokoelmille sekä linjataan esineiden pelastustoimet onnettomuuden uhatessa tai sattuesssa.

Siikaisten kotiseutumuseon viehättävä ja laaja pihapiiri sekä keskeinen sijainti antavat hyvät mahdollisuudet museon toiminnan kehittämiseen. Tulevaisuudessa museon toiminnan elävöittämistä ja aukiolon laajentamista voisi toteuttaa ulkopuolisen toimijan ja paikallisen *Pärjätään yhdessä*-verkoston kanssa. Toiminnan elävöittäminen toisi museolle uusia kävijöitä ja tekisi paikasta merkityksellisemmän sekä paikalliselle väestölle että matkailijoille. Laajemmat aukioloajat mahdollistaisivat myös kokoelman nykyistä paremman hyödyntämisen.

Kokoelmien sähköiseen luettelointiin ja digitalisointiin haetaan mahdollisuuksien mukaan ulkopuolista rahoitusta. Kokoelmat pyritään saamaan nykyistä laajemmin ja monipuolisemmin esille ja niiden käyttöä ja saatavuutta parannetaan resurssien mukaan.

*Alisen pirtin pienoismalli.
Kuva: Siikaisten kotiseutumuseo*